

Uplatňovanie nariadenia Brusel Ia za posledných 10 rokov: zhodnotenie vykonaných zmien a výzvy do budúcnosti

Mgr. Zuzana Javorká Saxová
Civilný koordinátor
Odbor európskych záležitostí a zahraničných vzťahov
Ministerstvo spravodlivosti SR

I. Úvod

Od roku 1968 existuje v európskom priestore súbor pravidiel uľahčujúcich cezhraničnú spoluprácu v civilných veciach, a to určovaním pravidiel súdnej právomoci v cezhraničných sporoch a uľahčením postupov uznania a výkonu rozsudkov vydaných v iných členských štátoch. Ako sa uvádza už v Správe k dohovoru o právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, P. Jenarda, z roku 1979, „skutočný vnútorný trh medzi šiestimi štátmi bude dosiahnutý len vtedy, ak bude možné zabezpečiť primeranú právnu ochranu. Hospodársky život Spoločenstva môže byť vystavený narušeniam a ťažkostiam, ak nebude možné, v prípade potreby aj súdnou cestou, zabezpečiť uznávanie a presadzovanie rôznych práv vyplývajúcich z existencie množstva právnych vzťahov.“¹ O, čo viac platí tento záver v súčasnosti, keď má Európska únia, nie šesť ale 27 členských krajín?

Európska komisia prijala 2. júna 2025 správu o uplatňovaní nariadenia Brusel Ia², aj keď s trojročným oneskorením, tak ako to upravuje článok 79 nariadenia. Už samotný článok 79 predvída problematiku, ktorá by v správe mala byť obsiahnutá, a ktorá môže potencionálne byť podkladom pre revíziu aktuálne platného nariadenia. Ide o problematiku ďalšieho rozšírenia právomoci na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v členskom štáte. Samotná správa, okrem toho, pojednáva o ďalších potencionálnych dôvodoch pre revíziu nariadenia, ktoré budú ďalej v článku bližšie popísané.

Správa je založená najmä na judikatúre Súdneho dvora EÚ (SD EÚ) a zistení štúdie, ktorú vypracovala spoločnosť Milieu SRL³. V kontexte štúdie je potrebné uviesť, že tá sa opiera jednak o analýzu praktických a právnych problémov, ktoré vyplynuli z rôznych štúdií, odborných článkov, výskumných správ z národných a európskych orgánov a pod., a tiež vychádza z výsledkov dvoch prieskumov, technického a netechnického⁴. Pokiaľ ide o tieto

¹ Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters, P. Jenard, str. 3

² Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o uplatňovaní nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (prepracované znenie)

³ Study to support the preparation of a report on the application of Regulation (EU) No 1215/2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgement in civil and commercial matters (Brussels Ia Regulation), final report, January 2023

⁴ Technický prieskum sa zameriaval na praktikov – sudcovia, notári, advokáti, exekútori, vnútroštátne orgány. Netechnický prieskum sa zameriaval na účastníkov konaní alebo ich zástupcov a organizácie, ktoré pracujú v oblasti spadajúcej do rozsahu pôsobnosti nariadenia a majú vedomosť a skúsenosti s jeho aplikáciou.

prieskumy, je potrebné, uviesť, že napriek veľkému počtu oslovených subjektov, miera odozvy bola dosť nízka, pri netechnickom prieskume len 6%. Vzhľadom k uvedenému sa v prieskume napriek jeho hlavnému účelu podarilo získať len obmedzené množstvo spätnej väzby a konkrétnych príkladov.

II. Vybrané zmeny prijaté v roku 2012 a ich zhodnotenie

i. *Zrušenie exekvatúr*

Hlavným mŕňníkom v zmenách, ktoré so sebou prinieslo nariadenie 1215/2012, je zrušenie doložky vykonateľnosti. Správa o uplatňovaní nariadenia 44/2001⁵, uvádza, že konanie o doložke vykonateľnosti, ak je žiadosť úplná, trvá na prvostupňových súdoch zväčša od 7 dní do 4 mesiacov. Žiadosti však bývali často neúplné, najmä pokiaľ išlo o preklady. Komisia svoj návrh na zrušenie tzv. exekvatúr, pri predložení prepracovaného návrhu nariadenia, zdôvodnila ekonomickým hľadiskom, a to, že na vnútornom trhu bez hraníc je napriek tomu obťažné zdôvodniť, že občania a podniky musia vynakladať finančné prostriedky a čas, aby si uplatnili svoje práva v zahraničí. Politickým zdôvodnením pre navrhovanú zmenu bolo, že justičná spolupráca a úroveň dôvery medzi členskými štátmi dosiahla stupeň zrelosti, ktorý umožňuje prechod k jednoduchšiemu, menej nákladnému a väčšmi automatizovanému systému obehu rozsudkov.

Štúdia uvádza, že z online prieskumu, rozhovorov a rôznych štúdií, vyplýva, že zrušenie exekvatúr je jednou z najviac odkazovanou a podporovanou zmenou, ktorú nariadenie Brusel Ia prinieslo. Výkon sa stal jednoduchším a do určitého rozsahu aj rýchlejšim. V dôsledku toho síce nezmizli všetky formality (a súvisiace náklady), ale vzhľadom na to, že vznikajú v krajine pôvodu, dotknuté strany sú s postupom spokojnejšie.

ii. *Rozšírenie pravidiel na žalovaných z tretích krajín*

Ďalšou zmenou, ktorú so sebou revidované nariadenie Brusel Ia prinieslo, je rozšírenie ochrannej súdnej právomoci v prípade sporov s účasťou žalovaných z tretích krajín, okrem už existujúcich výnimiek v prípade výlučnej právomoci (čl. 24) a prorogácie právomoci (čl. 25), na spotrebiteľské veci (čl. 18 ods. 1) a pracovné veci (čl. 21 ods. 2).

Podľa výsledkov štúdie, niektorí akademici tvrdia, že článok 6 stavia žalovaných z tretích krajín do nevýhodnejšieho postavenia, pretože sa na nich vzťahujú vnútroštátne pravidlá určovania právomoci, ktoré sa neuplatnia na žalovaných s bydliskom v EÚ. Niektorí autori tiež uvádzajú, že bruselský režim je nekompatibilný s princípmi spravodlivej hospodárskej súťaže. Pokiaľ ide o vnútroštátnu úroveň štúdia uvádza, že neuplatnenie nariadenia Brusel Ia na žalovaných z tretích krajín vedie k zvýšeným nákladom a právnym ťažkostiam.

Ani správa, ani štúdia neuvádzajú, či rozšírenie, ku ktorému došlo v roku 2012, zaznamenalo pozitívny výsledok. Jedna otázka, ktorú nadniesli ako akademici tak aj právnici

⁵ Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o uplatňovaní nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach

v kontexte súčasnej úpravy, je uplatniteľnosť, resp. neuplatniteľnosť článku 26 nariadenia Brusel Ia na žalovaných s bydliskom v tretej krajine. V štúdiu sa stretli dva názory, podľa jedného názoru ustanovenie by sa malo uplatňovať bez ohľadu na bydlisko žalovaného, keďže je zahrnuté v článku 25 nariadenia Brusel Ia. Druhý názor je taký, že článok 6 ods. 1 nespomína článok 26, a preto sa nevzťahuje na žalovaných s bydliskom v tretích krajinách. Ako riešenie bolo navrhnuté doplniť do odôvodnenia ustanovenie, ktoré by objasňovalo, že články, ktoré nie sú zahrnuté v článku 6 ods. 1, by sa nemali považovať za články, ktoré patria do pôsobnosti nariadenia Brusel Ia (vrátane článku 26 nariadenia).

iii. Účinnnejšie uplatňovanie dohôd o voľbe súdu

Ďalšou významnou zmenou, ktorú so sebou priniesli zmeny v roku 2012, bolo posilnenie účinnosti dohôd o voľbe právomoci, a to tým, že súd, na ktorom sa strany dohodli, dostal prednosť v určovaní svojej právomoci, a to bez ohľadu na to, či ide o súd, ktorý začal konať ako prvý. Revízia v roku 2012 tiež výslovne upravila situáciu platnosti dohody o právomoci. Ak je takáto dohoda súčasťou dohody samotnej, platnosť samotnej dohody nemá vplyv na dohodu o voľbe súdu. Platnosť dohody o voľbe súdu sa posudzuje samostatne.

Štúdia sa zhodnotením uplatňovania článku 25 ako takého nezaoberá, z čoho možno vyvodit', že zavedené zmeny boli prijaté dobre. Kde, však môže dohoda o voľbe súdu vyvolávať problémy, je oblasť digitálneho obchodu, najmä pokiaľ ide o zmluvy typu „click-wrap“⁶. SD EÚ vo veci C-322/14 El Majdoub uviedol, že v prípade zmlúv typu „click-wrap“, dohodu o voľbe súdu uzavretú vo forme, ktorá nie je písomná ale je dostupná na obrazovke, nemožno považovať za neplatnú. Pokiaľ ide o podmienku trvalého poskytnutia záznamu o dohode, táto podmienka je splnená, ak je možné vytvoriť trvalý záznam elektronickej komunikácie jej vytlačením alebo uložením na záložnú pásku alebo disk alebo iným spôsobom.

Na tomto mieste je dôležité spomenúť rozhodnutie SD EÚ vo veci *Inreal*⁷, ktorá sa týkala dvoch slovenských subjektov, ktoré sa v rámci uzavretých zmlúv o peňažnej pôžičke dohodli na tom, že v prípade sporu bude vecne a miestne príslušný český súd. Prejudiciálna otázka, ktorú najvyšší súd Českej republiky predložil SD EÚ sa týkala existencie medzinárodného prvku založeného len na dohode o voľbe súdu, napriek tomu, že obe strany majú bydlisko v tom istom členskom štáte. SD EÚ v rozsudku zdôraznil, že súd, na ktorom sa zmluvné strany dohodli má vo veci právomoc, ak je takáto dohoda platná podľa hmotného práva a že ustanovenie čl. 25 ods. 1 nevyklučuje také dohody, o akú ide v prejednávanej veci. V bode 18 a 19 rozsudku uvádza, že na uplatnenie pravidiel podľa nariadenia Brusel Ia sa vyžaduje existencia medzinárodného prvku, ktorý však v nariadení nie je definovaný. SD EÚ v bode 30 dokonca uvádza, že uplatnenie čl. 25 ods. 1 na dohodu v predloženej veci znižuje možnosť súbežných konaní a zabraňuje tomu, aby boli v rôznych členských štátoch vydané vzájomne nezlučiteľné rozsudky.

iv. Zlepšenie prepojenia nariadenia a rozhodcovského konania

⁶ „Click-wrap“ zmluva, je typ online zmluvy, v prípade ktorej používateľ vyjadří súhlas so zmluvou prostredníctvom tlačidla alebo označením políčka „Súhlasím“.

⁷ Rozsudok z 8. februára 2024 *Inkreal s.r.o. proti Dúha reality s.r.o.*, C-566/22

Rozhodcovské konania sú z rozsahu nariadenia vylúčené. Do zmeny v roku 2012, absentovalo však bližšie objasnenie, čo toto vylúčenie so sebou prináša, ktoré bolo doplnené rozhodovacou činnosťou Súdneho dvora EÚ. Bod 12 preambuly nariadenia Brusel Ia, ktorý bol doplnený zmenou v roku 2012, vysvetľuje rozsah vylúčenia rozhodcovských konaní a objasňuje (nový) článok 73 ods. 2, podľa ktorého nariadenie nemá vplyv na uplatňovanie Newyorského dohovoru z roku 1958.

Štúdia uvádza, že napriek tomu, že bod 12 preambuly lepšie vyjasňuje rozsah vylúčenia rozhodcovského konania ako jeho predchodcovia a poskytuje racionálny systém, ostávajú nevyriešené otázky, ako napr. riziko konfliktu medzi rozhodcovským rozhodnutím a rozhodnutím vo veci súdom členského štátu, ide o tzv. torpédové žaloby alebo paralelné konania.

Neexistuje jednotný mechanizmus *lis pendens*, ktorý by mohol od začiatku zabrániť riziku paralelného konania. Je pravda, že strana, ktorá dodržiava rozhodcovskú zmluvu, by mohla napadnúť právomoc torpédového súdu na základe rozhodcovskej zmluvy. Týmto spôsobom by sa konfliktu dalo zabrániť od začiatku, ak by torpédový súd včas a nestranné odmietol svoju právomoc. V praxi to však nebude fungovať, pretože torpédové súdy sú vyberané práve pre ich zdĺhavé konania vo veciach právomoci a z toho vyplývajúcu neistotu, a/alebo pre ich nedostatok nestrannosti. V priebehu rokov SD EÚ nezasiahol proti tomuto manévru, čo vyvolalo medzi žalovanými „súťaž o súdnu právomoc“.

Z judikatúry Súdneho dvora vo veci *London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association*⁸ vyplýva, že vylúčenie určitej oblasti z pôsobnosti nariadenia č. 44/2001 nebráni tomu, aby rozsudok týkajúci sa tejto oblasti patril do pôsobnosti článku 34 bodu 3 tohto nariadenia, a teda bránil uznaniu rozsudku vydaného v inom členskom štáte, s ktorým je nezlučiteľný. Rozsudok vydaný v jednom členskom štáte v zmysle rozhodcovského rozhodnutia teda môže predstavovať „rozsudok“ v zmysle článku 34 bodu 3 nariadenia č. 44/2001, ktorý v tomto členskom štáte bráni uznaniu rozsudku vydaného súdom v inom členskom štáte, ak sú tieto dva rozsudky nezlučiteľné. Inak je to však v prípade, ak by rozhodcovské rozhodnutie, v zmysle ktorého bol tento rozsudok vydaný, bolo prijaté za okolností, ktoré by neumožnili prijať súdne rozhodnutie patriace do pôsobnosti tohto nariadenia v súlade s ustanoveniami a základnými cieľmi tohto nariadenia.

III. Závery štúdie k skúmaným prvkom

i. Rozsah pôsobnosti

Cezhraničný prvok nie je v nariadení zadefinovaný, čo je nahradené rozsiahlou judikatúrou SD EÚ. Štúdia poukázala na to, že koncept „cezhraničný prvok“ by mal byť širší, názory sa však líšia v tom, či by mal byť zadefinovaný v samotnom nariadení alebo či by to

⁸ Rozsudok z 20. júna 2022 *London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association Limited* proti Španielskumu kráľovstvu, C-700/20, body 51, 53 a 54

malo zostať na rozhodovaciu činnosť SD EÚ. Komisia vo svojom sprievodnom dokumente⁹ k správe uvádza, že nedostatok jednotného uplatňovania tohto ustanovenia môže byť výsledkom tej skutočnosti, že iné EÚ nástroje, ktoré majú rovnaký právny základ obsahujú definíciu cezhraničného prvku založeného na obvyklom pobyte strán. V prípade nariadenia Brusel Ia však takýto prístup môže, vzhľadom na judikatúru SD EÚ, viesť k tomu, že niektoré prípady spadajúce do rozsahu pôsobnosti nariadenia nebudú zahrnuté, čím sa nariadenie pripraví o zamýšľanú účinnosť. SD EÚ vo veci *Inkreal a FTI Touristik*¹⁰ poukázal na to, že vec môže mať cezhraničný charakter, aj keď strany v konaní majú obvyklý pobyt v tom istom členskom štáte.

Pokiaľ ide o vyňatie nárokov súvisiacich s konkurzom, táto oblasť aj napriek rozhodovacej činnosti SD EÚ vyvoláva pochybnosti. Štúdia poukazuje najmä na tzv. Peeters/Gatzen nároky¹¹. Kritizovaná bola judikatúra SD EÚ vzťahujúca sa k týmto nárokom, nakoľko tieto nároky mali byť posúdené ako odporovacie právne úkony jasne stanovené v článku 6 nariadenia o konkurze. Štúdia uvádza, že väčšina respondentov sa zhodla na potrebe zmeny recitálu nariadenia Brusel Ia, aby bol tento problém adresovaný. Komisia na druhej strane vo svojom sprievodnom dokumente k správe uvádza, že vo všeobecnosti interpretácia tohto vyňatia v praxi je jasná a prípadné otázky sú vyriešené od prípadu k prípadu na základe existujúcich pravidiel a ich interpretácii.

Pokiaľ ide o vyňatie rozhodcovského konania, štúdia uvádza, že potreba vyjasnenia bodu 12 preambuly bola prednesená právnymi praktikmi, najmä pokiaľ ide o vzťah medzi vnútroštátnym rozhodcovským konaním a nariadením Brusel Ia, zahŕňajúc otázku *lis pendens*. Práve otázka *lis pendens* je témou, ktorú Komisia v rámci diskusií o revidovaní nariadenia navrhuje otvoriť.

ii. Všeobecné ustanovenia o právomoci

Pokiaľ ide o rozšírenie pôsobnosti nariadenia na žalovaných z tretích krajín, štúdia poukazuje na to, že v danej veci sú rôzne prístupy, avšak všetky sa zhodujú v tom, že rozšírenie je vítané. Otázkou však zostáva do akej miery, nakoľko práve v rozsahu prípadného budúceho rozšírenia sa prístupy rozchádzajú. Podľa jedného názoru by sa uplatnenie celého režimu nariadenia Brusel Ia malo rozšíriť na žalovaných z tretích krajín, podľa iných by k takémuto rozšíreniu malo dôjsť len v niektorých prípadoch. Štúdia v prípade, ak by sa zvažovalo rozšírenie celého nariadenia, poukazuje na to, že je potrebné zobrať pri tom do úvahy ďalšie dva elementy. Po prvé je to zavedenie ustanovenia, ktoré by riešilo situáciu nezúčastnenia sa žalovaného z tretej krajiny na konaní a namietanie právomoci, ale iniciovanie z jeho strany predbežného opatrenia proti žalobe, čím by sa pokračovanie vo veci v ČŠ stalo nezákonným. Druhý elementom, na ktorý bude pri voľbe tohto prístupu potrebné brať ohľad sú už existujúce

⁹ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT [...] Accompanying the document The Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast)

¹⁰ Rozsudok z 29. júla 2024 JX proti FTI Touristik GmbH, C-774/22

¹¹ Ide o žalobu o náhradu škody podanú konkurzným správcom voči tretej strane v prospech konkurznej podstate.

povinnosti voči tretím krajinám založeným na dvojstranných zmluvách. Mnohí z respondentov, ktorí sú buď za jeden alebo druhý prístup, sa zhodli na vložení klauzuly *formu necessitatis* do nariadenia.

iii. Osobitná právomoc

Určovanie miesta plnenia v zmysle čl. 7 ods. 1 nariadenia Brusel Ia je príliš komplikované a v praxi spôsobuje problémy. Problém vzniká najmä v situáciách, keď je niekoľko miest plnení alebo ide o viacero záväzkov, prípadne ak nedôjde k žiadnemu fyzickému premiestneniu tovaru v kontexte digitálnej ekonomiky.

Pokiaľ ide o nároky z mimozmluvnej zodpovednosti, SD EÚ má aj naďalej problém s vymedzením významu pojmu „miesto, kde nastala udalosť, ktorá spôsobila škodu“ a „miestom, kde vznikla škoda“ v situáciách výlučne finančnej straty. V zmysle judikatúry SD EÚ nie je relevantným spojovacím faktorom podľa článku 7 ods. 2 miesto, kde investor/navrhovateľ má bydlisko alebo kde sa koncentrujú jeho aktíva, „*len na základe skutočnosti, že tam utrpel finančnú škodu v dôsledku straty časti svojich aktív, ktorá vznikla a bola utrpená v inom zmluvnom štáte*“. Aké sú však ďalšie faktory, o tom judikatúra SD EÚ mlčí. Vzhľadom na nejednoznačnosť kritérií ako aj na nejasnosť judikatúry v danej veci, Komisia vo svojej správe navrhuje v prípadoch týkajúcich sa čisto finančnej strany priznať právomoc len súdom v mieste, kde nastala udalosť, ktorá škodu spôsobila.

V kontexte čl. 7 ods. 2 je problematickým aj tzv. mozaikový princíp vyvinutý rozhodovacou činnosťou SD EÚ vo veciach ochrany osobnosti. Podľa tohto princípu viaceré súdy členských štátov majú právomoc pre rôzne časti škody, pričom súd v členskom štáte, kde je vydavateľ publikácie, ktorou dochádza k ohováraniu, ustanovený má právomoc rozhodnúť o celej škode, ktorá takým konaním vznikla. Mozaikový princíp sa javí problematickým najmä pokiaľ ide o náhradu škody v online prostredí týkajúcou sa osobnostných práv. Samotná prístupnosť obsahu porušujúceho právne predpisy podľa viacerých kritikov nie je dostatočná na určenie právomoci a uplatňovanie mozaikového princípu vedie k znásobeniu súdov, čo nevedie k predvídateľnosti a riadnemu výkonu spravodlivosti. Mozaikový princíp ako problém sa uvádza najmä v kontexte strategických žalôb proti verejnej účasti, kedy práve tento princíp môže uľahčiť súdne obťažovanie a v dôsledku možnosti multiplikovať súdne konania na viacerých súdoch, aj súběžne, viesť k vyčerpaniu zdrojov žalovaného.

iv. Právomoc vo veciach spotrebiteľských zmlúv

V kontexte spotrebiteľských zmlúv bolo identifikovaných niekoľko ťažkostí. SD EÚ nezastáva jednotný výklad pokiaľ ide o pojem spotrebiteľ, a popri štandardnom reštriktívnom vymedzení, existujú prípady, kedy použil širší výklad pojmu, čo v praxi môže znamenať problém. Štúdia tiež poukazuje na ďalší problém, a to zmenu obvyklého pobytu spotrebiteľa. Táto zmena vyvoláva otázky v dvojakom zmysle. Na jednej strane, v prípade presťahovania sa spotrebiteľa, podnikatelia majú v takomto prípade problém identifikovať jeho obvyklý pobyt, ak k zmene dôjde po uzavretí zmluvy ale ešte pred podaním žaloby. Tu si možno kľásť otázku, či sa v takomto prípade môže stať z vnútroštátneho sporu spor cezhraničný. V tomto prípade štúdia ako odporúčanie uvádza vytvorenie nového jurisdikčného pravidla, podľa ktorého bude

žalobca môže žalovať spotrebiteľa v mieste, kde došlo k splneniu zmluvy, ak je predmetom zmluvy opakovaná služba. Druhá otázka, ktorá pri zmene obvyklého pobytu vyvstáva, či s presťahovaním migruje zároveň aj obvyklý pobyt spotrebiteľa a v tomto prípade sa navrhuje, aby aj nariadenie túto situáciu reflektovalo, a aby sa podľa pravidiel právomoci podľa čl. 17 a 18 vyžadovalo, aby obchodná činnosť smerovala do miesta nového obvyklého pobytu spotrebiteľa.

Osobitnou kategóriou v súvislosti so spotrebiteľskými zmluvami sú prepravné zmluvy, ktoré sú vyňaté spod osobitného režimu, ak neboli uzavreté v jednom balíku. Štúdia ako aj správa uvádzajú, že respondenti navrhujú odstránenie tohto vylúčenia, nakoľko je neopodstatnené a navyše obmedzuje prístup spotrebiteľa k spravodlivosti v sporoch spojených s leteckou dopravou, kedy to využívajú letecké spoločnosti na to, aby sa vyhli zodpovednosti za zachovanie práv cestujúcich, najmä v prípadoch keď sa miesto obvyklého pobytu nezhoduje s miesto odletu alebo príletu.

v. **Právomoc vo veciach individuálnych pracovných zmlúv**

Štúdia poukazuje na, že pokiaľ ide o členské štáty, problémy boli identifikované v prípade určenia príslušného súdu pri podaní žaloby proti zamestnávateľovi, ak má zamestnanec niekoľko miest výkonu práce. Napriek existujúcej judikatúre SD EÚ, ktorá zoširoka interpretuje *locus laboris*, vnútroštátne súdy pri zamestnancoch s vysokou mobilitou musia stanoviť efektívne centrum pracovných činností vychádzajúc z viacerých faktorov, ako je napr. základňa zamestnancov leteckých spoločností. Členské štáty sa však pri tomto stanovení týchto faktorov rozchádzajú. Niekde postačuje pomer pracovného času stráveného v jednom členskom štáte, v iných členských štátoch sa k tomu pridáva ešte aj miesto začatia a skončenia pracovného dňa, prípadne miesto kde zamestnanec dostáva pracovné pokyny, atď. V najkomplikovanejších prípadoch majú súdy tendenciu určovať právomoc podľa náhradného kritéria, ktorým je sídlo spoločnosti.

Napriek takto identifikovanému problému, Komisia ponecháva výklad pravidiel v oddiele 5 nariadenia na rozhodovaciu činnosť SD EÚ.

vi. **Výlučná právomoc**

Pokiaľ ide o výlučnú právomoc v čl. 24 nariadenia, Komisia v správe uvádza, že predmetom diskusií v rámci revízie by mohla byť zmena odseku 4 ako reakcia na nedávny rozsudok vo veci BSH Hausgeräte, ktorý ďalej spresňuje rozhodnutie vo veci GAT. Súdny dvor vo veci BSH Hausgeräte¹² uviedol, že: „*pravidlo výlučnej právomoci, ktoré je v ňom stanovené, sa vzťahuje len na spory týkajúce sa registrácie alebo platnosti patentov. Toto ustanovenie sa netýka najmä žalôb pre porušenie patentu. Súd členského štátu, v ktorom má žalovaný bydlisko, ktorý má podľa článku 4 ods. 1 nariadenia Brusel Ia právomoc rozhodovať o žalobe pre porušenie patentu udeleného v inom členskom štáte, preto nestráca túto právomoc len z dôvodu, že tento žalovaný prostredníctvom námietky spochybňuje platnosť tohto patentu. Súdny dvor ďalej uvádza, že uplatnenie čl. 24 ods. 4 môže viesť k rozdeleniu konania o porušení*

¹² Rozsudok z 25. február 2025 BSH Hausgeräte proti Electrolux AB, C-339/22, body 39, 41, 50

práv, ktoré stále prebieha na súde členského štátu, v ktorom má žalovaný bydlisko, a sporu týkajúceho sa platnosti patentu udeleného v inom členskom štáte, pre ktorý majú podľa tohto ustanovenia výlučnú právomoc súdy tohto iného členského štátu, s tým, že nič nebráni tomu, aby súd, ktorý rozhoduje o porušení práv prerušil konanie do rozhodnutia o platnosti patentu, ak má podozrenie, že patent bude zrušený.“ Súdny dvor tiež jasne vo veci BSH Hausgeäte uviedol, že čl. 24 ods. 4 nemá reflexívny účinok¹³.

vii. Voľba právomoci

V kontexte voľby právomoci, ako už bolo v časti dva tohto článku uvedené, sa nejasnosti vyskytujú pokiaľ ide o formálnu platnosť doložiek o voľbe súdu v prípade online uzatváraných zmlúv, tzv. click-wrap. Problematickým sa zdá byť aj uplatnenie čl. 26 ods. 2. Názory sa rozchádzajú v tom, či porušenie podľa čl. 26 ods. 2 predstavuje dôvod pre neuznanie a nevykonanie rozsudku. Článok 26 je problematickým aj pokiaľ ide o nejednoznačnosť jeho osobného rozsahu. Z uvedených dôvodov Komisia navrhuje v rámci revízie nariadenia sa bližšie pozrieť na čl. 26 ods. 2.

viii. Uznávanie a výkon

Napriek tomu, že sa naplnili očakávania, ktoré so sebou malo priniesť zrušenie exekvátúr, aj naďalej pretrvávajú určité problémy. Správa komisie uvádza, že predmetom budúcich konzultácií v rámci revízie by mohol byť vzťah medzi ustanoveniami čl. 45 ods. 1 písm. c) a d) a pravidlami prekážky začatej veci.

V súvislosti s výkonom, otázky vyvoláva aj požiadavka doručenia osvedčenia o rozsudku osobe, proti ktorej sa výkon žiada pred prvým opatrením v rámci výkonu rozsudku. Bod 32 preambuly vyžaduje, aby uvedené bolo vykonaná v primeranom čase. Členské štáty si pojem primeraný čas vykladajú rôzne. v rozpätí od 5 – 20 dní. Táto požiadavka môže spomaliť celý proces alebo dokonca viesť k tomu, že dlžník uskutoční kroky na presun svojho majetku niekam inam. V prípade, ak by táto požiadavka bola odstránená, dlžník aj naďalej je chránený tým, že vie napadnúť samotný výkon.

V kontexte osvedčenia, štúdia uvádza tiež rozdielne opravné prostriedky naprieč členskými štátmi, ktorými možno napadnúť vydanie osvedčenia alebo odmietnutie jeho vydania, čo by sa dalo napraviť prijatím jednotného postupu. V osvedčeniach tiež niekedy chýbajú údaje alebo sú údaje zle napísané, čo môže spôsobovať problémy s prístupom k spravodlivosti. Viacerí praktici uviedli, že školenia, či už formou webinárov, nejakých video inštrukcií alebo samotných len inštrukcií by mohli napomôcť tomu predchádzať.

Sprievodný dokument k správe uvádza ako problematický (napriek nie širokému uplatneniu v praxi) aj čl. 41 ods. 2, ktorý umožňuje uplatnenie dôvodu zamietnutia alebo prerušenia výkonu podľa právneho poriadku dožiadaného členského štátu, pokiaľ nie sú nezlučiteľné s dôvodmi uvedenými v článku 45. Ustanovenie nie je úplne jasné a zdá sa byť

¹³ Ide o princíp, podľa ktorého súd členského štátu odovzdá vec súdu v treťom štáte, ktorý je na prejednanie vhodnejší.

odklonom od odôvodnenia vo veci *Prism Investment*¹⁴, ktoré vyňalo uplatnenie dodatočných dôvodov na zamietnutie okrem tých ktoré sú uvedené v čl. 34 a 35.

IV. Horizontálne otázky

i. *Digitálna ekonomika*

Pokiaľ ide o samostatnú úpravu pravidiel pre online zmluvy, názory na to, či je takáto úprava v budúcom revidovanom nariadení nevyhnutná sa líšia. Správa uvádza, že problémy, s ktorými sa sudy pri aplikácii pravidiel nariadenia stretávajú, sa veľmi nelíšia pokiaľ ide o online alebo offline svet. Vzhľadom na nedostatok údajov na vnútroštátnej úrovni, ako aj otázky smerované na SD EÚ a jeho rozhodnutia sa nedá vyvodiť záver, že tu existuje potreba to adresovať v nariadení.

Štúdia sa v kontexte digitálnej ekonomiky zaoberala aj vzájomnými vzťahmi medzi spotrebiteľmi a podnikmi, umelou inteligenciou, inteligentnými zmluvami, vzťahmi medzi nariadením a nariadením o ochrane osobných údajov, či porušovaním práv duševného vlastníctva online. Štúdia poukazuje na to, že v oblasti digitálnych zmlúv by pravidlá právomoci mali smerovať k väčšej právnej istote a jednotnosti, najmä určením právomoci podľa krajiny pôvodu poskytovateľa služieb vo vzťahu k spotrebiteľom. Zdôrazňuje sa potreba presnejšie definovať pojem „cieľové činnosti“ a vytvoriť ochranné mechanizmy pre užívateľov online platforiem podobných tým ako sú vytvorené pre spotrebiteľské zmluvy, individuálne pracovné zmluvy a poisťné zmluvy. Pokiaľ ide o umelú inteligenciu, žiadne konkrétne návrhy štúdia neuvádza, avšak ide o oblasť, ktorú budeme musieť čoskoro adresovať. Pokiaľ ide o inteligentné zmluvy využívajúce blockchain technológiu, štúdia uvádza, že bude pravdepodobne potrebné vypracovať domnienky a kaskádové pravidlá, na základe ktorých sa určovanie príslušného súdu zlepší. V oblasti ochrany údajov a práv duševného vlastníctva sa navrhuje spresniť určovanie miesta škody. Štúdia poukazuje aj na potrebu zjednodušenia pravidiel jurisdikcie pri kybernetických deliktach v rámci nariadenia Brusel Ia.

ii. *Kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu a žaloby v zastúpení.*

Nariadenie je koncipované pre individuálne podávané žaloby, a preto jeho aktuálne nastavenie nie je vhodné pre kolektívne uplatňovanie nárokov. Ako správa uvádza, všetky otázky v tejto oblasti smerované na SD EÚ sa týkali výkladu čl. 7 ods. 2 a jeho zložitého uplatňovania. Aktuálne nastavený systém nariadenia neumožňuje spojiť konania na jednom súde, a vo väčšine prípadov by sa takýto žalobcovia museli obrátiť na viac ako jeden súd. Štúdia poskytuje niekoľko odporúčaní, ako upraviť pravidlá pre určovanie právomoci v takýchto prípadoch, a to 1) miesto, kde má organizácia sídlo; 2) miesto, kde má sídlo väčšina spotrebiteľov; 3) miesto, kde sa nachádzajú záujmy žalovaného; 4) miesto, kde došlo k relevantnej škode. Prvá alternatíva zdvihla vlnu kritiky, nakoľko by mohla obetiam odňať právo zvoliť si bližšie fórum a zvýšiť riziko paralelného konania. Pokiaľ ide o otázku *lis pendens* pre

¹⁴ Rozsudok z 13. októbra 2011 *Prism Investment BV* proti Jaapovi Annemu van der Meerovi, C-139/10

kolektívne uplatňovanie nárokov, štúdia uvádza, že možným riešením je prijatie rovnakých pravidiel ako sú uvedené v čl. 81 nariadenia o ochrane osobných údajov.

V. Záver

Napriek celkovému pozitívnemu vnímaniu ako fungujú pravidlá podľa nariadenia, vychádzajúc z predchádzajúcich častí, stále je tu priestor, čo vylepšovať. Dá sa povedať, že aktuálne ide o zlepšovanie „detailov“ a adaptovanie nariadenia. Na základe Správy možno predpokladať, že Komisia do diskusie prinesie rozšírenie pravidiel aj na žalovaných z tretích krajín, rozsah pôsobnosti najmä pokiaľ ide o vylúčenie rozhodcovských konaní, zjednodušenie a zvýšenie účinnosti ustanovení upravujúcich právomoc vo veciach zmluvnej a mimozmluvnej zodpovednosti, aplikáciu nariadenia na kolektívne uplatňovanie nárokov na nápravu, či modernizáciu a zjednodušenie postupov podľa nariadenia v rámci digitálnej transformácie civilných vzťahov. Mám však za to, že aj viaceré návrhy a odporúčania, ktoré sa uvádzajú len v štúdiu, sú zaujímavé a stoja za diskusiu.